

Ivánkaízlések és igények

Szentgyörgyi László

Nagyivánt a városka neves ügyvédeként ismerték. Azok közé a rendszerváltás után fényes karriert befutott figurák közé tartozott, akikre igencsak illett az újjazdag jelző. Olyan alak, aki felfele nyal, lefele rúg. Nagy ház, nagy autó, nagy pofa. Egójánál, arroganciájánál csak pénzhátsége volt nagyobb. Azt hitte, az ember értéke egyenesen arányos pénztárcájának vastagságával.

Kemenes Iván, azaz Nagyiván apja is jogász volt, a Trianonban bekövetkezett nemzetcsonkítás évében született, ő volt a háromgyerekes család elsőszülött fia. Szépen ívelő karrierjét a kommunista rendszer tette tönkre, „egészségtelen” társadalmi származása miatt az ötvenes évek legelején el kellett hagynia a pályát, méghozzá végleg. Nagyiván gyermek- és ifjú korában megtapasztalta a kitaláltottságot, ami komoly nélkülözésekkel társult. Aztán a hatvanas évek derekán bekövetkezett „enyhülés” megváltoztatta az ő életét is, hisz lehetősége nyílt a tanulásra. Törekvő, ambiciózus emberként olyan elszántsággal vágott az élet sűrűjébe, mint aki egymaga akarja kicsikarni mindazt, amit a sors szüleitől s tőle mindaddig igazságtalanul megtagadott. Az 1989-es fordulat

→ **Ivánkát egy magas kormánytiszséget betöltő helybéli politikus szűk tanácsadói testületébe protezsálta be apja. Nem volt sok tennivalója, tanácsokért sem fordult hozzá a főnöke.**

lat után, amint lehetősége nyílt rá, ügyvédi irodát nyitott, igen széles ügyfélkörre tett szert, közben a politikusokkal is jó, pontosabban, jól jövedelmező kapcsolatokat ápolt. A Kemenes&Társai ügyvédi iroda lassan kinőtte magát, számos alkalmazottat foglalkoztatott, s nem mellékesen igen jól hozott a konyhára, elsősorban Nagyivánnak és családjának. A fiatal ügyvédbojtárok egymás sarkára hágtak, komoly pénzeket áldoztak azért, hogy Nagyivánnál jussanak gyakornoki álláshoz. Futott a szekér, és ez meglátszott Nagyivánék rohamos anyagi gyarapodásán is. Lassan Ivánka is embersorba cseperedett, szülei úgy döntöttek, az apa nyomdokaiba állítják. Szellemi képességei átlag alattiak voltak. Ennek ellenére – elsősorban Nagyiván kapcsolatai révén – sikerült elvégeznie a jogot. Apja nagy elánnal próbálta tolni felfelé a társadalmi ranglétrán. De Ivánka rendre csódot mondott: valahogy hiányzott belőle az ambíció, ami Nagyivánt mozgatta, űzte. A politikai pályára is ráállították, de nem jutott messze. Hiába na, sem felkészültsége, sem érzéke nem volt a politikához. Egyedül a nagyképesség, kivagyiság tekintetében hasonlított Nagyivánra. Ez okozta vesztét is. Ivánkát egy magas kormánytiszséget betöltő helybéli politikus szűk tanácsadói testületébe protezsálta be apja. Nem volt sok tennivalója, tanácsokért sem fordult hozzá a főnöke. Viszont csicskázta kíméletlenül, rajta keresztül bonyolította le piszkos, de anyagilag meglehetősen hasznos ügyeit. Ivánka szemrebbenés nélkül elvégzett mindent, amivel megbízták. Esetenként csurrant-cseppent neki is. A tanácsosság igencsak tetszett neki, főleg a státust ölelő aura; fürdött benne, mint veréb a porban. Csakhogy hirtelen arra ébredt, korrupcióval gyanúsítják. A gyanúból vád lett, abból meg ítélet. Ivánka pedig – apja tanácsára – külföldre szökött a másfél év letöltendő börtönbüntetés elől. Nagyiván jelenleg azon ügyködik, hogy úgy állítsa be az esetet, mintha a „gyermek” etnikai jellegű politikai üldözésnek lenne az áldozata. Nem kizárt, hogy ez is sikerül neki.

Nánó Csaba

Apánk idejében, amikor a világháló még gondolatban sem fogalmazódott meg, és kiváltságosnak érezhette magát már az is, akinek lakásában telefonkészülék volt, az erdélyi magyarok színházakban és temetésekben éltek társadalmi életet. Ugyanakkor elmondhatom, hogy alig 20–25 esztendővel ezelőtt, ha elmentem egy színházi vagy operai előadásra, minden harmadik szembejövő rám köszönt az előcsarnokban. Ehhez képest manapság jó, ha két, három ismerőssel összefutok. Kicsérélődött a baráti kör, a közönség, a színészek, és a kapus bácsi sem a régi. Ezzel együtt a kultúrpolitika sem az, ami volt, a globalizáció begyűrűzött a művészetekbe is. Ma már kevésbé beszélhetünk „erdélyi színházról”, világméretű gondokról szólnak az előadások, mint a menekültválság, a másság, a recesszió és hasonló. A mai huszoneveseket egészen más problémák foglalkoztatják, mint annak idején minket. Az úgymond „szabad világban” már nem az a legnagyobb gond, hogy nemzetünk „porlik, mint a szikla”... Határokon átjárható lett a színház, egy külföldi rendező biztos nem azon töpreng, hogy mi bántja az erdélyiek lelkét.

Az olyan csillagok együttállása, mint Sütő András, Harag György és a kolozsvári társulat száz évben egyszer fordul elő. Az Egy lócsiszár virágvasárnapja, A szuzai menyegző vagy a Csillag a máglyán tele volt rejtett üzenetekkel, metaforákkal, ám ezeket – talán a cenzúrán kívül – minden erdélyi magyar megértette. Manapság már nem kell becsomagolni a mondanivalót, a színpadon is bármit ki lehet mondani következmények nélkül. Így aztán Sütő korunkban bonyolultnak, elavultnak, túlbeszéltnek tűnhet, Harag monumentális előadásai pedig megismételhetetlenek a mai körülmények között. Az a fajta színház már a múlté, és lássuk be, faluról is csak elvtelve jönnek tömegesen előadást nézni a bácsik és nénik. Viszont a nagy klasszikusokra igenis szükség van, ezt mi sem bizonyítja jobban, mint a kolozsvári

ri Légy jó mindhalál című Móricz-darab vagy Csehov Ványa bácsija, amelyeket évek óta táblásházzal játssza a kolozsvári színház. (A 90-es években az erdélyi magyar színházak műsorpolitikája parlamenti interpelláció tárgyát képezte. Akkor is elhangzott, hogy a színház nem játszhat kívánságműsört, és lassacskán felnőtt egy generáció, amelynek tagjai egészen másfajta művészetet ismerhettek meg, és nem is sírhatják vissza azt, amit nem ismerhettek meg). Ugyanakkor, ahogy Lenin nőügyeiről nem volt ildomos beszélni a szocializmusban, Erdélyben a rossz előadásokról hallgatnak a kritikusok. Más lapra tartozik, hogy sokan állítják: ma már igazi, velejéig látó, a dolgok mélyére lenyúló kritika nem is létezik.

→ **Az olyan csillagok együttállása, mint Sütő András, Harag György és a kolozsvári társulat száz évben egyszer fordul elő. Az Egy lócsiszár virágvasárnapja, A szuzai menyegző vagy a Csillag a máglyán tele volt rejtett üzenetekkel.**

Egyre kevesebben maradunk, egyre nehezebb megmaradnunk, minnek beletenyerezni még abba is, amit eszünk. Bezzeg egy Krizsán Zoltán vagy Szócs István! Ők aztán nem sajnálták kimondani, ami fáj, amit elrontottak színházainkban. Őket bizony színigazgatók, rendezők, színészek mind komolyan vették.

Sajnos egyre többször elhangzik az is, hogy az anyagi helyzet hatalmas gát a magas szintű művészetek megvalósítása előtt. Önfenntartó művészeti intézmény – ritka kivételtől eltekintve – talán a világon nem létezik. Állami támogatás nélkül Erdélyben sem tud megélni a színház. Ám miközben Bukarestben közpénzből megépült Kelet-Európa legnagyobb katedrálisa, az államilag támogatott kulturális intézmények komoly pénzügyi gondokkal küzdenek.

Mindazonáltal jó hír is van: a nemrég Kolozsváron zajlott Interferenciák Nemzetközi Színház Fesztivál látogatói zömében 20 és 30 év közötti fiatalok voltak, és majdnem minden előadást telt ház előtt játszottak. Igaz, a fiatalok nem láthatták a Sütő-trilógiát, nincs viszonyítási alapjuk. Az igények és az ízlések viszont alakíthatók, és ebben kell a mindenkor színháznak komoly szerepet felvállalnia.

Erdély történelme Gyergyóból nézve

Gergely Imre

Új könyvvel jelentkezik Garda Dezső gyergyószentmiklósi történész. Nemcsak a mű új, hanem az a megközelítés is, ahogyan Tündérország életét bemutatja a 16. századtól, a mohácsi csata után a II. Rákóczi Ferenc szabadságharcának leveréséig. Az Erdélyi Fejedelemség és Gyergyó című, míves kivitelben megjelentetett 640 oldalas mű mindamelllett, hogy tárgyyszerűen, levéltári forrásokra és korábbi forrásmunkákra alapozva ismerteti Erdély történelmét, mindezt gyergyói szemmel teszi.

Összefüggéseket keres különböző események, háborúk, társadalmi, gazdasági változások között, azt vizsgálja, hogyan élték meg ezeket a gyergyói székelyek, és később az ide települő örmények. Sorra mutatja be a fejedelmeket, köztük nagy hangsúlyt kap Bethlen Gábor, aki anyai ágon a vidék nagyhatalmú nemesi családja, a szárhegyi Lázárok leszármazottja volt. Családi kapcsolatai révén is szorosabb kötődésben volt Gyergyószékhez, mint más feje-

delmek. De a Lázárok nem csak Bethlen Gábor idején voltak részesei Erdély sorsának alakulásában. A könyv végigköveti azt is, hogy a család története miként kapcsolódott a történelmi eseményekhez, az adott korszak fontos politikai döntéseisehez.

Garda Dezső kutatásai révén a földesúri család sorsát ismerhetjük meg, ugyanakkor a közszékelyek, lófők, az egyszerű embereket érintő tényeket, és azokat a személyeket is, akik katonaként voltak fontos szereplői a harcoknak, sorsfordító eseményeknek. A történelmi adatok feldolgozásán túl azonban a könyv igazi újszerűsége abban áll, hogy az illető kor társadalmának életében súlyos nyomot hagyó esemény miként maradt meg a hagyományokban, hogyan emlékeztek ezekről az utódok, és hogyan szövétek legendák egy-egy történés vagy személy köré. Ezek a legendák is helyet kaptak a műben, így lesz igazán érdekes olvasmány azok számára is, akik egyébként ódzkodnak a „száraz” kutatások eredményeit bemutató kiadványoktól.

Az Erdélyi Fejedelemség és Gyergyó című könyv bemutatójára december 6-án 16 órától kerül sor Gyergyószentmiklóson a Salamon Ernő Gimnázium dísztermében.